

Zwarte Ooievaars op de Strabrechtse Heide

Robert Kastelijn

*In veel kranten en op het journaal van Omroep Brabant werd dit jaar het nieuws gebracht dat er weer Zwarte Ooievaars (*Ciconia nigra*) op de Strabrechtse Heide aanwezig waren.*

Daarom een verslag van het verloop van de aantallen en andere wetenswaardigheden over deze vogel.

HERKENNING

Adult exemplaren zijn met name te herkennen aan de fel rode poten, snavel en oogring. Verder nog aan het donkere zwart op de mantel, nek en kop (afhankelijk van de lichtinval soms met paars/groene glans) alsmede aan het heldere wit op de borst. De jonge vogels zijn vaak vuil bruin op de mantel. De snavel en poten zijn bleek roze (vleeskleurig). De borst is vuil wit met een bruinachtige tint. Er is ook nog een percentage in de groep waar de meningen over verschillen. Het zijn vogels die wel degelijk rode poten, rode snavel en soms ook een rode oogring hebben, maar die de intensiteit van de in de boeken afgebeelde adulte missen. Vaak zijn deze vogels ook niet zo donker op de mantel en missen de paars/groene gloed. In de diverse naslagwerken zijn buiten adulte en jonge vogels geen subadulte (bijv. 2e jaars) vogels afgebeeld. Eén van de gedachten die over deze vogels gaan is dat het wel eens 2e jaars vogels zouden kunnen zijn.

In de vlucht verschilt de Zwarte Ooievaar van de gewone Ooievaar door de zwarte nek en zwarte staart. Ook heeft de Zwarte Ooievaar beduidend minder wit op de ondervleugel.

GEDRAG

De Zwarte Ooievaar is, meer dan de gewone Ooievaar, een vogel die zich voornamelijk voedt met vis, die in ondiep water wordt gevangen. In de broedgebieden staan verder insecten, amfibieën, reptielen en kleine zoogdieren met enige regelmaat op het menu.

De vogels op de Strabrechtse Heide foerageren het meest in de vennen die verspreid over de heide liggen.

© R. Kastelijn

Ze voeden zich o.a. met de Amerikaanse Hondsvijzen en kikkers die daarin verblijven.

waar de vogels talrijk zijn.

De nesten en hun directe omgeving worden fel verdedigd tegen indringers.

VERSPREIDING

De Zwarte Ooievaar is met name een broedvogel in het oostelijk deel van Europa (Polen, Tsjechië, Slowakije, Hongarije, Joegoslavië) en Rusland.

Maar ook dicht bij huis is de Zwarte Ooievaar al als broedvogel aanwezig.

Zo broedt hij o.a. in de Ardennen, Oost- en Zuid Duitsland, Midden Frankrijk en Denemarken.

In Spanje is een broedpopulatie aanwezig die ook deels in het betreffende gebied overwintert (omgeving Monfrague).

BROEDSEL

Zowel in het broedgebied als in de overwinteringsgebieden in Afrika verblijft de Zwarte Ooievaar grotendeels solitair of in paarverband. Een koppel is monogaam, blijft vaak lang bij elkaar en keert vaak jaarlijks terug naar dezelfde nestplaats.

De Zwarte Ooievaar broedt met name in hoge (oude) bomen, maar soms ook op rotsrichels of in ondiepe grotten in rotsen. De nesten worden meestal zelf gebouwd en ook hergebruikt.

Soms worden ook oude roofvogelnesten gebruikt als basis. De diameter van de nesten varieert tussen de 1 en 5 meter.

De nesten van afzonderlijke paren liggen vaak 1 km of verder uit elkaar, zelfs daar

TREK

Juveniele vogels (soms in gezelschap van enkele oudervogels) vertonen na het broedseizoen regelmatig een ongerichte trek. Hierdoor komen diverse vogels hun tijdelijk heil bij ons zoeken in de vorm van een tussenstop.

De trektijd (met name najaarstrek) is de enige periode dat vogels soms in flinke groepen worden gezien.

Normaal gesproken wordt het grootste deel van de najaarstrek (over de Bosporus) eind september/begin oktober waargenomen, ongeveer een maand later dan de gewone Ooievaar.

De Zwarte Ooievaar keert ongeveer 2 weken later dan de gewone Ooievaar terug naar de broedgebieden, vaak vanaf eind maart tot midden april in het zuiden en eind april tot midden mei in het noorden. Soms worden in mei en juni buiten de broedgebieden ongepaarde vogels waargenomen.

OVERWINTERINGSGBIEDEN

Winterwaarnemingen van Zwarte Ooievaarders in Europa zijn zeer schaars.

De Zwarte Ooievaarders uit Noord- en Oost Europa overwinteren grotendeels in Afrika (zuidelijk van de Sahara) en ondernemen in het najaar (soms echter al vanaf half juli) dan ook de reis naar deze regionen.

© R. Kastelijn

Het merendeel overwintert in het oostelijk deel van Afrika, maar mede omdat het broedareaal van de Zwarte Ooievaar zich de laatste jaren wat uitbreidt richting West Europa, lijken ook meer vogels in West Afrika te gaan overwinteren.

ZWARTE OOIEVAARS OP DE STRABRECHTSE HEIDE

In het voorjaar worden vaak solitaire vogels waargenomen, meestal tussen half april en half juni.

In de nazomer, vanaf augustus, is de soort duidelijk algemener.

Dan worden ook vaak meerdere vogels (voornamelijk onvolwassen) bijeen in een groep gezien.

Vanaf 1989 is de soort jaarlijks aanwezig,

m.u.v. 1990 en 1993.

Leuke aantallen uit het verleden zijn 4 exx in augustus 1989, 5 exx in augustus 1994, >6 exx in augustus 2000 en maximaal 12 exx in augustus 2001.

In 2002 en 2003 is het weer wat rustiger geweest, met slechts enkele doortrekkers.

De groep van maximaal 18 exx in 2004 is uniek te noemen, zowel in de Kempen als landelijk gezien.

De Strabrechtse Heide is tot op heden de beste plaats in de Kempen en misschien wel in Nederland om Zwarte Ooievaars te zien. ●

© R. Kastelijn